

14. Towards A. I. Quality Model for Higher Education / INQAAHE. – 2001 Conference Quality, Standards and Recognition [INQAAHE – 2001], (Bangalore, India, 20–23 March 2001).
15. W. Edwards Deming. Out of Crisis / Willian Edwards Deming. – Cambridge : MIT, Center for Advanced Engineering Study, 1986. – 507 p.

Стаття надійшла до редакції 05.11.2010 р.

УДК 37.012:371.26

Штельмах О. В.

аспірант

Криворізький державний педагогічний університет

ТЕХНОЛОГІЯ ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТАРШОКЛАСНИКІВ (ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ)

Дана стаття розглядає аспекти підготовки та технології проведення моніторингу навчальних досягнень старшокласників як наукового феномену.

Ключові слова: моніторинг, технологія, якість знань, оцінювання.

Данная статья рассматривает аспекты подготовки и технологии проведения мониторинга учебных достижений старшеклассников как научного феномена.

Ключевые слова: мониторинг, технология, качество знаний, оценивание.

This article examines the aspects of preparation and the technology of monitoring of senior pupils' educational achievements as a scientific phenomenon.

Keywords: monitoring, technology, quality of knowledge, estimation.

Постановка проблеми. Серед різноманіття суспільних проблем чільне місце займає питання організації навчального простору учня, забезпечення високих показників навчально-виховної діяльності школярів, створення такої замкненої системи відслідковування результатів під час навчання кожного окремого учня, яка б унеможливила отримання хибних результатів стосовно успішності школярів, динаміки їх розумового розвитку та прогнозування тенденцій щодо подальших шляхів розвитку школяра як особистості та загальної середньої освіти загалом. Саме у моніторингу навчальних досягнень закладено дані вимоги до окресленої системи.

Аналіз останніх досліджень та виокремлення раніше невирішених проблем. У період поширення інноваційних тенденцій у середній освіті, виникає потреба відповідності якості освіти сучасним вимогам освітнього стандарту. Тому застосування моніторингу навчальних досягнень старшокласників буде змістовним етапом для покращення сьогоденної ситуації у системі регулювання якості освіти.

Існує величезна плеяда науковців, які досліджують проблему впровадження та становлення моніторингу у галузі науки, зокрема освіти, серед яких можна виокремити О. Абдуліну, М. Бершадського, Г. Богомолу, Т. Борову, Н. Вербицьку, В. Гузєєву, В. Кальней, О. Локшину, О. Майорова,

Н. Мельникову, В. Рєпкіна, О. Романько, З. Рябову, І. Шимків, С. Шишова та багато інших.

Різні аспекти теорії та практики здійснення моніторингу навчальних досягнень були окреслені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців, проте першочергово ми звернемося до самого означення поняття «моніторинг».

А. Тайджман та Т. Невілл Послтвейт вбачають у моніторингу процедуру систематичного збирання даних про важливі аспекти на загальнодержавному, регіональному чи локальному рівнях [5].

О. М. Майоров наполягає на тому, що освітній моніторинг – це система збору, обробки, зберігання та поширення інформації про освітню систему або її окремі елементи, що орієнтована на інформаційне забезпечення управління, дозволяє робити висновки про стан об'єкта у будь-який період часу та дає прогноз його розвитку [1].

Щоб говорити про технологію здійснення моніторингу навчальних досягнень школярів, слід спершу з'ясувати тлумачення поняття «технологія».

Історично поняття «технологія» (грец. *techne* - мистецтво, майстерність і *logos* - слово, вчення) у визначенні науки про майстерність виникло у зв'язку з технічним прогресом. Першочергово воно застосовувалося у виробничій діяльності, де технологія тлумачиться як сукупність знань про способи і засоби оброблення матеріалів, мистецтво володіння процесом. До основних характеристик технології належить стандартизація, уніфікація процесу, можливість його ефективного та економічного відтворення відповідно до запропонованих умов.

У педагогіці ж застосовується дефініція «педагогічна технологія», яку, наприклад, В.І.Євдокимов та І. Ф. Прокопенко пояснюють як «вивчення, розробку та системне використання принципів організації навчального процесу, спираючись на останні досягнення науки та техніки» [2].

Так, О. Я. Савченко, у свою чергу, трактує поняття «педагогічної технології» як побудову навчального процесу за визначеною схемою, як засіб керування розв'язанням дидактичних проблем, що передбачає чітке формулювання викладачем навчальної мети з орієнтацією на очікувані результати [3].

Загалом останнім часом простежується актуалізація наукових пошуків та розробок педагогічних технологій (І. Я. Зязюн, І. В. Лозова, В.І.Євдокимов та інші).

Узагальнюючи все вище сказане ми можемо інтерпретувати поняття «технології» як алгоритм проведення певного процесу. Ось чому при висвітленні технології проведення вчителем моніторингу навчальних досягнень старшокласників ми спираємось безпосередньо на алгоритм здійснення моніторингу навчальних досягнень, що включає виконання певних послідовно детермінованих дій (кроків).

Формулювання цілей статті. Виходячи з постановки проблеми завданням даної статті є спроба теоретично розкрити технологію проведення моніторингу навчальних досягнень старшокласників з предметів гуманітарного циклу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасне суспільство розвивається стрімко; у порівнянні з минулими роками чи то століттями «теперішня» людина майже цілодобово навчається, розвивається. Класичні форми навчання витісняються інтерактивними технологіями. Засвоєння нових знань учнями переходить на рівень індивідуалізації. Великий обсяг навчального матеріалу школярі повинні засвоювати самостійно. Тому логічно виникає ціла низка питань: як визначити, який матеріал треба засвоювати учням самостійно у бібліотеках, а який слід подавати вчителю; які моменти функціонування освітньої системи інших країн треба переймати; як правильно користуватися цим досвідом; як правильно оцінювати якість наданої школярам освіти; яким чином та за допомогою якого інструментарію слід здійснювати відстеження якості освіти; за якими показниками та по яким критеріям треба робити аналіз отриманих результатів під час проведення моніторингу навчальних досягнень школярів. Основне завдання, що стоїть перед освітою в образі Міністерства освіти та науки України, школою безпосередньо, полягає у тому, щоб організувати та провести моніторингові дослідження, оцінити результативність освітніх реформ, спрогнозувати подальший розвиток освітньої системи.

У Національній доктрині розвитку освіти України проголошено створення системи моніторингу освітньої системи та ефективності управління освітнім процесом. У цьому документі освіта була означена «стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені», а якість освіти визначено «пріоритетним напрямом державної політики у галузі освіти» [6].

Питання стосовно створення та апробації в Україні національної моніторингової системи якості освіти вирішується на загальнодержавному рівні. Як інститут моніторинг навчальних досягнень школярів покликаний стати ефективним засобом об'єктивного оцінювання, інструментом управління загальною середньою освітою в Україні.

Під час здійснення моніторингу слід враховувати певні моменти:

- 1) забезпечення відкритості та доступності інформації про стан якості освіти;
- 2) застосування інструментарію задля забезпечення отримання достовірних результатів;
- 3) апробація інструментарію та наявність у ньому стійких статистичних характеристик;
- 4) отримані дані мають бути основою для прийняття управлінських рішень на різних етапах управління освітньою системою;
- 5) базисним показником якості засвоєння матеріалу повинна бути суспільно та особисто значуща дефініція (наприклад, досягнення певного рівня навчального матеріалу з предметів гуманітарного циклу);
- 6) завдання з моніторингу повинні чітко співвідноситись з навчальними програмами, затвердженими Міністерством освіти та науки України;

- 7) виявлення критеріїв проведення моніторингу;
- 8) моніторинг має здійснюватися на різних рівнях: індивідуальному, шкільному, міському, районному, обласному тощо;
- 9) моніторинг повинен здійснюватися на всіх етапах навчання: вхідному, проміжному, модульному, кінцевому тощо;
- 10) моніторинг має проводитися структурами, незалежними від органів управління освітою, але під їхнім наглядом.

Інструментарій на проміжних етапах навчання та у випускних класах різняться: перший має максимально враховувати специфіку навчальних планів, підручників та методик викладання, а інший повинен бути уніфікований для всіх школярів, незалежно від того, в якій школі навчається учень, але обов'язково з урахуванням навчальних програм.

Принципи, на яких повинен базуватися моніторинг навчальних досягнень школярів:

- 1) об'єктивність отримання та обробки інформації;
- 2) узгодженість на нормативно-правовому, організаційному та науково-методичному рівнях;
- 3) комплексність дослідження, обробки та аналізу результатів;
- 4) безперервність досліджень;
- 5) своєчасність проведення моніторингу;
- 6) рефлексивність аналізу на всіх рівнях управління;
- 7) перспективність моніторингових досліджень;
- 8) відкритість та оперативність доведення результатів до органів освіти та громадськості;
- 9) гуманістична спрямованість.

Варто окреслити основні вимоги до технології оцінювання при здійсненні моніторингу навчальних досягнень школярів:

- валідність – повна та різностороння відповідність діагностичних контрольних завдань змістові навчального матеріалу, що перевіряється;
- надійність – стійкість результатів, отриманих за повторним контролем та проведенням дослідження незалежними об'єктивними експертами;
- стандартизація критеріїв та процедури оцінювання.

Інструментарій моніторингу навчальних досягнень школярів можна представити наступним чином:

- специфіка системи контрольних завдань;
- анкети для заповнення учнями чи адміністрацією школи;
- інструкції з детальним описом проведення моніторингу навчальних досягнень з урахуванням специфіки проведення на шкільному чи загальнодержавному рівнях;
- інструкцію з детальним роз'ясненням шкали оцінювання отриманих результатів;
- технологія прийняття певних управлінських рішень на основі моніторингового дослідження.

Результати, отримані у ході моніторингу навчальних досягнень школярів, можуть використовуватися для:

- корекції змісту освіти, перегляду вимог до рівня підготовки учнів;
- встановлення рейтингу навчальних закладів;
- отримання об'єктивних результатів стосовно доцільності рівня вкладення ресурсів у систему освіти;
- з'ясування освітянських проблем на різних управлінських рівнях;
- співвідношення вітчизняної та зарубіжної системи якості освіти на базі проведення моніторингових досліджень.

Основні етапи проведення моніторингу навчальних досягнень школярів:

- 1) з'ясування мети та завдань дослідження;
- 2) визначення об'єкту дослідження;
- 3) формування вибірки;
- 4) побудова графіку дослідження (визначення термінів та процедури та підготовка координаторів дослідження);
- 5) визначення критеріїв та показників моніторингового дослідження;
- 6) вибір методів дослідження;
- 7) отримання стандартизованого тесту;
- 8) розробка та апробація анкет;
- 9) підготовка інструктивно-методичних матеріалів для координаторів та учасників дослідження;
- 10) вибір методів обробки отриманих результатів;
- 11) пілотне дослідження, яке включає підготовку учасників, проведення інструктажу;
- 12) основне дослідження з лімітованим відрізком часу;
- 13) збір та обробка результатів;
- 14) узагальнення статистичних даних;
- 15) з'ясування факторів впливу;
- 16) підготовка рекомендацій стосовно корекції негативних результатів;
- 17) формування тезисів поліпшення стратегії освітньої політики.

Висновки з даного дослідження. Поділяючи думку В. Сухомлинського стосовно принципів освітньої діяльності, де одним з головних таких принципів він визначив «вміння передбачати», в яке він вкладав «насамперед вміння оглянути пройдений шлях, оглянувши його, побачити в ньому сьогодніні успіхи і невдачі» ми рахуємо, що саме моніторинг навчальних досягнень школярів є тим об'єктивно незалежним інструментом, який дозволить як «побачити», так і «передбачити» основні тенденції розвитку як освіти, так й інтелектуальної еліти майбутнього.

Література

1. Майоров А. Н. Моніторинг в освіті: узд. 3-е, искр. и доп./ А. Н. Майоров.- М. Интеллект-Центр, 2005.- 424 с.
2. Прокопенко І. Ф. Педагогічна технологія/ І. Ф. Прокопенко, В.І.Євдокимов.- Харків Основа, 1995.- 105 с.

3. Савченко О. Я. Дидактика поч. шк.: Підруч. для студ. пед. факультетів/ О. Я. Савченко.- К.: Генеза, 2002.- 368 с.
4. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: В 5 т./ В. О. Сухомлинський.-К.: Радянська школа, 1977.- Т.3. Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина.- 670 с.
5. А. Тайджман, Т. Невілл Послтвейт. Моніторинг стандартів освіти/ А. Тайджман, Т. Невілл Послтвейт.- Львів: Літопис, 2003.- 27 с.
6. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України.- Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=825538
Стаття надійшла до редакції 4.11.2010 р.

УДК 37.026.8

Рева Ю. В.

кандидат пед. наук, доцент

Криворізький державний педагогічний університет

ТЕХНОЛОГІЯ ДІАЛОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ НА УРОЦІ – ВАЖЛИВА ОСНОВА МІЦНИХ ЗНАТЬ ТА РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА

В статті розкрита технологія ефективної побудови діалогічної взаємодії на уроці, де подано важливу основу міцних знань та розвитку особистості школяра, висвітлена роль учителя в цьому процесі.

Ключові слова: технологія, модель уроку, діалогічна взаємодія, педагогічне спілкування, співпраця, критерії і показники діалогу, гетерогенне мислення, розвиток, головні умови.

В статье раскрыта технология эффективного построения диалогического взаимодействия на уроке, где показана важная основа прочных знаний и развития личности школьника, освещена роль учителя в этом процессе.

Ключевые слова: технология, модель урока, диалогическое взаимодействие, педагогическое общение, сотрудничество, критерии и показатели диалога, гетерогенное мышление, развитие, главные условия.

The article deals with technology of effective construction of dialogical interaction at the lesson, where an important basis for firm knowledge is shown and the role of a teacher in this process is explicated.

Key words: technology, a model of the lesson, dialogical interaction, pedagogical communication, cooperation, criteria and constituents of the dialogue, heterogeneous thinking, main conditions.

Школа не може не зазнавати змін, які диктує ХХІ століття. Вона му-
сить готувати молодих творчих лідерів, здатних оцінювати минуле і твори-
ти краще майбутнє.

Досвід показує, що навчання окремої особи підсилюється співпра-
цею. Ділитись ідеями, зрозуміло пояснювати один одному свої погляди,
вміти знайти компроміси і зробити висновки – це вже освіта. Великі поте-
нциальні можливості закладені в уроках-діалогах.

Визначальною характеристикою уроку-діалогу є використання су-
часних психологічних досліджень, які доводять, що мислення сучасної ди-